

УДК 327

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ ПРІОРИТЕТИ ЧИЛІ У ГЕОПОЛІТИЧНІЙ ДУМЦІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Плевако І. Г.

Кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин Національного університету «Острозька академія».

Анотація. *Стаття присвячена аналізу основних геополітичних тенденцій у контексті реалізації зовнішньополітичного курсу Чилі. Основним завданням автора стало продемонструвати погляди чилійських теоретиків і практиків щодо місця і ролі Чилі у міжнародних процесах.*

Автором даної розвідки виявлено, що основоположником чилійських геополітичних концепцій вважається генерал Рамон Каньяс Монтальва, який став автором важливих тез щодо закріплення Чилі у південній частині Тихого океану і впливу Чилі на Антарктиду. З'ясовано, що теоретик Домінго Цереседо переконував у важливості інтеграційних кроків Чилі з країнами Латинської Америки, а геополітик, адмірал Оскар Бузета обґрунтовував ідеї регіональної інтеграції Чилі і необхідності їх закріплення у зоні Тихого океану. Крім того, у статті проаналізовано погляди Хорхе Буца та Еміліо Менесеса щодо морської експансії Чилі, а також ідеї Рікардо Рієско стосовно теоретичних підходів до зовнішньої політики. У статті доведено, що найважливішою для становлення чилійської геополітики стала праця Аугусто Піночета, який свій доробок присвятив глибокому аналізу геополітичних прав держави.

Автором статті з'ясовано, що чилійський теоретик Мануель Родрігес, підтримуючи низку постулатів, що висловлювались геополітиками ХХ ст., наполягає на важливості океанічної політики Чилі. Великого значення надає морській могутності країни, чилійським військово-морським силам, а також поглибленню економічного та науково-технічного розвитку південних територій країни.

Ключові слова: *Латинська Америка, геополітика, зовнішня політика Чилі, чилійські геополітичні концепції.*

Постановка проблеми. Латинська Америка все частіше стає об'єктом досліджень в українській політології. Разом з тим, присутня в обігу тематика концентрується навколо обмеженого кола питань. Місце регіону у системі міжнародних відносин присутнє у дослідженнях А. Киридон та Н. Гаврилової, інтеграційні процеси вивчали Н. Весела, Т. Бесараб, О. Ковальова, прикордонним конфліктам присвятили свої праці К. Поліщук, Ю. Стащук, зовнішні торгово-економічні відносини латиноамериканського регіону і його ключових гравців вивчалися у роботах А. Бредихіна, І. Плевака, процеси модернізації та елементи зовнішньої політики було досліджено О. Ткачем, Т. Зорівчаком. Поза увагою залишаються геополітичні прагнення окремих країн регіону, еволюція та обґрунтування їх зовнішньополітичних кроків, а також і потреби та специфіки їх геополітичного позиціонування. У вітчизняній науці майже не досліджено праці латиноамериканських геополітиків теоретиків та практиків, ідеї яких вплинули на формування зовнішньої політики держав Латинської Америки. Однією з таких країн є Чилі. Маючи довгу державотворчу традицію, ця держава виховала низку геополітиків, що зробили значний внесок у форму-

вання та реалізацію зовнішньополітичних амбіцій Чилі, чим забезпечили для своєї країни роль не лише потужного регіонального гравця, а й амбітного актора на глобальному і між-регіональному рівнях.

Мета статті – проаналізувати основні тенденції у геополітичній думці Чилі в контексті реалізації її зовнішньополітичного курсу. Основним завданням є продемонструвати погляди чилійських теоретиків і практиків щодо місця і ролі Чилі у міжнародних процесах розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зовнішньополітичні пріоритети Чилі у геополітичній думці детально не досліджено вітчизняними науковцями. Проаналізовано лише зовнішньополітичні прагнення Чилі в контексті глобалізаційних тенденцій у міжнародних відносинах, інтеграції або ж у ракурсі двосторонньої співпраці з Україною. Натомість зарубіжні дослідники активно долучились до вивчення витоків чилійської геополітичної стратегії. Американський дослідник Д. Чайлд [2] проаналізував розвиток чилійської геополітичної думки у період з середини ХХ ст. до кінця 70-х рр., представниця російської латиноамериканської школи Л. Дьякова [17] вивчала місце і роль Чилі у контексті освоєння Антарктики у ХХ ст., значний внесок у дослідження чилійської геополітичної стратегії зробив відомий польський дослідник М. Гаврицький [5]. Детально вивчають ці процеси в історичній перспективі латиноамериканські вчені і практики серед яких М. Родрігес [13-15], К. Вера [15], А. Гавілан [12], Ф. Ромеро [1] та ін. Тому аналіз джерел та спроби синтезу наукової літератури є одним із основних завдань нашого дослідження.

Основні результати дослідження. Вищезгаданий американський дослідник Д. Чайлд наголошує, що головними завданнями, на які звертали свою увагу чилійські геополітики були:

- 1) захист територіальних надбань, в результаті Тихоокеанської війни (1879-1883 рр.);
- 2) набуття статусу сильної морської країни;
- 3) контроль над протоками у південній частині Тихого океану;
- 4) забезпечення власних інтересів в Антарктиці [2, с. 102]. Із цим потрібно погодитись та додати окремі судження геополітиків стосовно обґрунтування та способів досягнення поставлених завдань.

Основоположником чилійських геополітичних концепцій вважається генерал *Рамон Каньяс Монтальва* (Ramón Cañas Montalva, 1896-1977 рр.) [15, с. 16]. Він був військовим генералом, а також директором чилійського Військового Географічного Інституту. Про геополітику Р. Монтальва говорив, що вона сприяє формуванню стратегії держави [14, с. 4]. Саме він став автором чотирьох популярних тез, які характеризують геополітику Чилі, зокрема: 1) ідея прийдешньої «ери Пацифіку», що походить від іспанського терміну «El Pacífico», яким геополітики почали називати процес, пов'язаний із зростанням ваги Тихого океану у процесах розвитку системи міжнародних відносин); 2) теза про виняткове значення географічного детермінізму для держави; 3) концепція геостратегічної відповідальності Чилі за континентальну оборону і втілення власного призначення; 4) утвердження провідної ролі Чилі як потужного міжнародного актора у південній частині Тихого океану. Описуючи геополітичне значення Панамського каналу, учений висловив думку, що цей об'єкт є слабко захищеним від зовнішніх впливів, а тому пропонував для реалізації ідею контролю Чилі над південним міжокеанічним шляхом. Мова йшла про протоку Магеллана, мис Горн та канал Бігл [5, с. 163, 170]. Це дозволило б Чилі не лише забезпечити свою геополітичну присутність, а й зобов'язувало б захищати Західну півкулю. У своїх ідеях Р. Монтальва неодноразово наголошував на необхідності розвитку південних чилійських територій і поширення впливу Чилі на Антарктиду [3, с. 157].

Рамон Монтальва у своїх працях, що з'явилися на початку 50-х рр. XX ст., підкреслював небезпеку з боку Аргентини, враховуючи її експансіоністські апетити часів урядування Хуана Домінго Перона (1946-1955 рр.). Відстоюючи націоналістичні і антиаргентинські погляди, Монтальва відкидав можливість доступу Аргентини до Тихого океану [5, с. 170], навіть пропозиції Аргентини для економічної співпраці трактуючи як спроби виходу і закріплення на південному тихоокеанському узбережжі. Крім того, генерал наполягав на захопленні Патагонії – частини аргентинської території на Південь від р. Ріо-Колорадо. Варто підкреслити, що сьогодні геополітична риторика суттєво змінилася: співпраця країн у цьому регіоні сприймається як така, що дасть можливість поглибити інтеграцію та стати взірцем для співробітництва у майбутньому [15]. Монтальва також відстоював потребу чіткого поділу у політичному впливі на океани: за Аргентиною мав би закріпитися вплив над Атлантичним, а за Чилі, відповідно – над Тихим океаном [3, с. 101].

Ці погляди поділяв також підполковник чилійської армії *Віктор Чавес* (Chaves Victor), який у 1974-1975 рр. наполягав на тому, що Чилі мала б утримувати південну частину Тихого океану під своїм політичним контролем [2, с. 104]. Розвиваючи цю ідею Р. Монтальва наголошував, що географічним кордоном мав стати не мис Горн, а низка островів в Атлантичному океані (Південна Джорджія, Південні Сендвічеві, Південні Шетландські острови) [6, с. 185; 5, с. 163].

Новою, як на той час, і актуальною сьогодні була теза Р. Монтальви про невідворотність змін у міжнародних відносинах і пересунення «світового геополітичного епіцентру» у тихоокеанському напрямі. Ці процеси геополітик пов'язував з технологічним поступом у повітряному і морському транспорті, розвитком ринків природних ресурсів, а також із тим, що Азійсько-Тихоокеанський регіон із своїм потенціалом трудових ресурсів ставатиме більш конкурентним [5, с. 170], а відтак зростатиме геополітична роль Чилі, що з погляду сучасності, виглядає закономірним.

Відповідно до ідей Р. Монтальви, спочатку Чилі має закріпити за собою статус регіонального лідера, а згодом – і світового, стати так званим «світовим центром тяжіння». Р. К. Монтальва висунув ідею утворення тихоокеанської конфедерації південноамериканських країн західного узбережжя, у яку б увійшли Чилі, Перу, Болівія, Еквадор, а, завдяки своєму вигідному розташуванню, Чилі могла б стати лідером цього утворення [2, с. 103].

Домінго Цересед (Domingo Cereceda Quezada) у 1962 р. наголошував також на тому, що Чилі повинна позбутись залежності від США та інтегруватись з країнами Латинської Америки [2, с. 104].

Більшою мірою теоретик, аніж практик, *Еміліо Менесес Куфарді* (Emilio Meneses Cufardi, 1950 р. н.) дотримується поглядів морської експансії. Чилі він описує як країну, яка у міжнародних відносинах є географічно ізольованою та периферійною, не має визначеної самоідентифікації – «ані Андська, ані приналежна до Південного конусу». Він скептично ставиться до ідеї «ери Тихого океану» Р. К. Монтальви і зосереджує свою увагу, в основному, на безпеці Чилі серед країн Південного конусу, підкреслюючи небезпеку з боку Перу, Бразилії, Болівії, Аргентини. Дослідник вважає, що поточна політика безпеки є нереалістичною, оскільки спирається на дотримання рівноваги сил з Перу, Бразилією та Аргентиною. У Чилі недостатньо ресурсів, а союз із Бразилією і США буде не достатнім аргументом у разі конфронтації з Перу та Аргентиною [5, с. 164].

Найбільша небезпека для держави виникла через недостатню інтеграцію трьох чилійських регіонів: північного, центрального і південного. На думку Менесеса, саме інтеграція регіонів власної країни є важливим кроком на шляху до забезпечення безпеки у

зовнішньому протистоянні з Перу, Болівією і Аргентиною. Крім того, щоб подолати зовнішні загрози, на думку професора, необхідно розбудувати військовий і торговельний флоту, що не лише б утримували і захищали морські шляхи, а й забезпечували б експлуатацію континентального шельфу, розвиток віддалених південних районів і посилення впливів на Антарктиду, яка пов'язана із тихоокеанськими островами. На думку Е. Менесеса, у ході формування зовнішньої політики Чилі необхідним є вміле використання географічних особливостей країни, що мало б стати ключовим у процесі налагодження позитивної безпекової динаміки [4, с. 290].

З часом Еміліо Менесес запропонував геополітичну реструктуризацію Чилі, що передбачає її перетворення у морську державу. Він переконував, що Чилі перетинає дві осі: довгу – Північ-Південь і коротку – Схід-Захід. Геополітичний епіцентр Чилі знаходиться в Андах, який, з огляду на географічні особливості, важко контролювати. Тому експансія у зону Тихого океану дозволить не лише видовжити вісь Схід-Захід, а й локалізувати згаданий епіцентр у серці країни, що геополітично її зрівноважить. Саме тому дослідник наполягав на геополітичній присутності Чилі у Тихому океані, побудові фортець на островах і використанні їх повітряного і морського простору для контролю «чилійського моря» [5, с. 170].

Помітний внесок у розвиток теоретичних підходів до зовнішньої політики в рамках «ери Пацифіку», виходячи із геополітичних концепцій, зробив *Рікардо Ріеско* (Ricardo Riesco) – ректор університету Сан-Себастьян. На його думку, Китай, Японія, Філіппіни, Південна Корея є перенаселеними, тому у майбутньому шукатимуть шляхів вирішення цієї проблеми. З огляду на це, Чилі, маючи значне тихоокеанське узбережжя, повинна бути готова до захисту від загрози, яка ймовірно насуватиметься з азійського напрямку [9, с. 52].

Рікардо Ріеску наголошував на важливості двох проток, що пов'язували північний і південний «пацифік». Перша локалізується між островом Пасхи і архіпелагом Туамоту, а друга – між о. Пасхи і чилійським узбережжям. Чилі повинна встановити контроль над цими об'єктами, гарантуючи їм безпеку та оберігаючи південно-східний «пацифік» від впливу з Півночі. Це слугувало б посиленню позицій у латиноамериканському регіоні і в американському секторі Антарктиди, який, на думку Ріеску, є національною спадщиною Чилі [9, с. 50-55].

На противагу концепціям вищезгаданих геополітиків Рікардо Ріеско більшу загрозу вторгнення бачить з боку Азії, аніж з боку безпосередніх сусідів Чилі, передусім Аргентини. З цієї причини, а також у якості запобіжних заходів проти ймовірної інтервенції з боку інших країн в регіон Латинської Америки і Антарктиду він підкреслює необхідність замінити аргентино-чилійське суперництво на співробітництво, пропонуючи ідею союзу субтропічної, білої, європеїзованої Америки (країни, де більшість мешканців були нащадками європейців) проти тропічної, темної, індіанської Америки, що сформувалась завдяки Бразилії у вигляді консолідованого блоку навколо Амазонії і включала Перу, Болівію і Еквадор [5, с. 171].

Багато чилійських авторів розвивали ідею втягування південної частини Тихого океану в епіцентр сучасних міжнародних відносин, що була схожа скоріше на мрію, аніж мала реальне підґрунтя, оскільки на той час Чилі не мала розвинутого військового і торгового флоту, у неї була слабка портова інфраструктура, а острови, що гіпотетично мали б закріпити домінування Чилі у південно-тихоокеанському регіоні, були майже незаселені [5, с. 172].

Разом з тим, прагнення Чилі домінувати не можна вважати зовсім безпідставними, оскільки саме Чилі вдалося реалізувати у 1982 р. у м. Монтего-Бей договір, який перед-

бачав 12 миль територіального моря і 200 миль шельфу для економічних інтересів [7, с. 125-126].

Розвиваючи динаміку становлення морського вектора зовнішньої політики Чилі, не можна обійти увагою праці чилійського адмірала *Хорхе Буца* (Jorge Martinez Busch, 1936-2011 рр.). Х. Буц був геополітиком-практиком, оскільки протягом 1990-1997 рр. командував військово-морським флотом Чилі і розвинув концепцію чилійської «океанополітики», що передбачала такі категорії, як «морський інтерес», «морська потужність», «морська свідомість». Геополітик вважав, що океан слід розглядати не як середовище виключно торгівлі, а як частину державної території, простір до розвитку і зростання держави. Для цього, на думку адмірала, необхідно сформувати «океанічну політику», що забезпечить «морську свідомість» чилійців [10, с. 3-7; 12]. Південна півкуля – це водні простори, а не материкові. Тут саме океани дають можливість реалізувати, як писав Фредерік Рацфель, «право держави віднайти терени для поглинання». Чилі, яка обмежена пустелею Атакама, Андами і негостинними південними територіями, залишається рухатись у бік Антарктиди і «морських просторів» [5, с. 173].

Складається враження, що адмірал Х. Буц ці ідеї запозичив у свого попередника, *Пабла Іла* (Pablo Ihl Clericus), який опублікував у 1952 р. у чилійському географічному журналі статтю, де висловив думку про те, що витoki чилійської геополітики сягають XIX ст. На думку географа, води південної частини Тихого океану сприймалися тоді як «чилійське море». В іншій своїй праці, що з'явилася наступного, 1953 р., дослідник стверджував, що світ після Другої світової війни геополітично поділився на північну і південну півкулі. Перша з них знаходиться у сфері інтересів США і СРСР, отже, природно, що для Чилі відкрилась можливість використати свій геополітичний потенціал саме на теренах південної (океанічної) півкулі [2, с. 104].

Повертаючись до поглядів адмірала Х. Буца, варто додати, що геополітик наполягав на виробленні «морської свідомості» чилійців, обґрунтовуючи це географічними особливостями країни. «Морський інтерес», на думку адмірала, полягав у розвинутому торговельному, транспортному і рибальському флоті, наявності низки морських портів, морській закордонній політиці, а також організацій, що будуть досліджувати і використовувати багатства, що знаходяться на морському дні [10, 4-6; 1, с. 28].

Термін «морська свідомість» намагалися пояснити й інші автори, серед яких *Фернандо Баскуньяні* (Fernando Aguirre Bascuñani) і *Годоя Урзу* (Hernana Godoya Urzuy). У цей зміст вони вкладали певні уявлення про цінність моря і прибережних територій [10, с. 30, 40].

У 1968 р. у науковий обіг увійшли наукові праці, які вважаються найважливішими для становлення чилійської геополітичної думки. Авторами цих праць були *Хуліо вон Крісмара* (Julio von Christmar) і *Аугусто Піночет* (Augusto Jose Ramon Pinochet Ugarte, 1915-2006). Доробки цих авторів було присвячено аналізу геополітичних прав держави, які, на думку дослідників, потрібно було реалізовувати. Хуліо вон Крісмара, опираючись на постулати німецької геополітичної концепції «органічної держави», інтереси держави розглядав у контексті її націоналістичних прагнень. Полковник був прихильником створення національної геополітичної школи і за часів диктаторства А. Піночета став віце-директором інституту чилійської геополітики [1, с. 28].

Проте, найбільше прислужився чилійській геополітиці саме теоретик, а згодом і практик, диктатор *Аугусто Піночет*. Найвідоміша його праця вперше вийшла ще у 1968 р. і вмістила опис різноманітних геополітичних рекомендацій та інструментів, що мали б використовуватися у зовнішній політиці країни. Ця робота, як і праця його колеги Х. Кріс-

мара, також була пов'язана з німецькою геополітичною концепцією «органічної держави» із наголосом на значній ролі громадян у політичному житті держави. З ідеями генерала науковці пов'язують і зародження чилійської національної геополітичної школи. Концепція Піночета неодноразово озвучувалася у вищій школі, оскільки генерал довгий час викладав майбутнім військовим [5, с. 164].

Поміж низки елементів державного життя, геополітик значне місце у своїй праці відводить питанням зовнішньої політики Чилі, яку він розглядав виходячи з геополітичного прагматизму, аналізуючи міждержавні конфлікти і надаючи великого значення функціям кордонів, економічним районам, освоєнню просторів, а також перевазі сильних держав над слабкими [8, с. 173-179]. Намагаючись уникнути тиску з боку Перу, Болівії і Аргентини, він розпочав переговорний процес з Болівією з метою надання їй коридору для виходу до Тихого океану. Попередньо у своїх працях А. Піночет неодноразово висловлював думку, що втрата Болівією території на користь цілісності Чилі – це повернення останньої своєї давньої власності [5, с. 169].

Заслужують на увагу розробки А. Піночета, що стосувалися процесів регіоналізації Чилі та передбачали реалізації трьох найважливіших геополітичних функцій держави: національної інтеграції, необхідності посилення державної безпеки і розвитку регіонів. Принагідно згадати, що чилійська держава серією спеціальних декретів 1940-1946 рр. визначилася, що всі землі, острови, скелі, рифи, льодовики, що виступають під водою, як відкриті, так і ті, що будуть відкриті, і які розташовані в секторі між 53°–90° західної довготи і південніше 60-ї паралелі, складають «чилійську Антарктику» і належать Чилі з «незапам'ятних часів». В адміністративному поділі країни це – XII-й регіон, який отримав назву «Магальянес і Чилійська Антарктика» (Magallanes y de la Antartica Chilena). Важливо, що на частину цих територій претендує Аргентина, яка намагається поширити тут свою юрисдикцію, передавши територію, що знаходиться між 25°–74° західної довготи, своєму департаменту «Вогняна Земля і Антарктика». Територіальні претензії Чилі, Аргентини і Великобританії у цьому регіоні набувають загострення, що пояснює тенденцію останніх років до посиленої модернізації своїх ВМФ вищеназваними акторами [17].

Важливе місце у чилійській геополітиці займає міф «Божого призначення країни», у якій вбачають експансію у зону Тихого океану. Ця ідея зародилася ще майже 200 років тому і належить чилійському маршалу, командувачу військами за незалежність іспанських колоній *Бернардо О'Хігінсу* (Bernardo O'Higgins Riquelme, 1778-1842). Після перемоги у битві під Чакабуко (Chacabuco) 12 лютого 1817 р. він виголосив, що навіть 100 таких перемог матимуть незначну вагу, якщо не буде домінування Чилі на морі [5, с. 169]. У 1951 р. вийшла праця чилійського дослідника дипломатії і письменника Беньяміна Заньярту Суберкасоу (Benjamin Subercaseaux Zañartu 1902-1973), де автор, охарактеризувавши принцип «Божого призначення країни», наголосив, що лише за умови удосконалення і розвитку військового і торговельного флотів для Чилі існують можливості закріпити своє домінування у південно-східній частині Тихого океану [5, с. 170].

Схожі ідеї регіональної інтеграції і закріплення у зоні Тихого океану підтримував відставний адмірал *Оскар Бузета* (Oscar Vuzeta) [1, с. 28]. Порівнюючи останнього із Р. Монтальвою, дослідник чилійської геополітики Мануель Родрігес висловив думку про те, що політичне бачення О. Бузети можна було б розглядати як гео-морське, що передбачає повну реалізацію суверенітету над морськими ресурсами Південного океану (південна частина Тихого), а у Р.Монтальви – геостратегічне, що означає не лише тихоокеанську експансію, а й, як згадувалося вище, контроль над материковими просторами [14, с. 4].

Вищезгаданий сучасний чилійський теоретик *Мануель Родрігес* (Manuel Rodriguez) підтримує низку постулатів, висловлених геополітиками ХХ ст. (Монтальвою, Бузетою

та ін.) З-поміж важливих геополітичних тез, що виношуються цим представником нової генерації геополітиків Чилі, заслуговують на увагу необхідні прагнення у зовнішній політиці. Отож, з точки зору реалізації зовнішньої політики Чилі, варті уваги такі ідеї: присутності в океані за рахунок морської могутності країни і військово-морських сил, а також поглиблення економічного та науково-технічного розвитку; подальше освоєння Чилі південних і антарктичних просторів; регіональна і міжнародна інтеграції (глобалізації Чилі) [13].

Висновки. Отже, геополітична думка Чилі досліджуваного періоду переживала стан значного розвитку. Її представники розробили плани закріплення країни у південній частині Тихого океану, забезпечення доступу до Антарктиди, досягнення континентальної гегемонії із подальшим лобіюванням своїх інтересів у південно-тихоокеанському регіоні. Чилійські теоретики та військові заклали фундамент геополітичної теорії, окремі ідеї якої реалізуються сьогодні. У цій розвідці поза увагою залишилась низка імен авторів, які були меншою мірою оригінальні у своїх підходах, але своїми доробками поглибили обґрунтування зовнішньополітичних пріоритетів Чилі, що своєю чергою, стане предметом подальших досліджень автора.

Список використаної літератури

1. Araya R., Romero F. Geopolítica sin territorio: una mirada estratégica a los flujos de información // *Fasoc*. – № 2. – 2001. – 41 p.
2. Child J. Geopolitical thinking in Latin America // *Latin American Research Review*. – 1979. – № 2. – P. 89-111.
3. Chile, el mas Antartico de los Países del Orbe y su responsabilidad continental en el Sur-Pacífico // Montalva R. *Geopolítica Oceánica y Austral: Selección de escritos*. – Santiago de Chile, 2008. – P. 157-158.
4. Ciuffardi E. La crisis de laguna del desierto // *Estudios Públicos*. – 2000. – № 80. – P. 287-304.
5. Gawrycki M. *Geopolityka w myśli i praktyce politycznej Ameryki Łacińskiej* / Marcin Gawrycki. – Warszawa, 2007. – 483 s.
6. La Antártica. Visionaria apreciación del general O'Higgins // Montalva R. *Geopolítica Oceánica y Austral: Selección de escritos*. – Santiago de Chile, 2008. – P. 184-186.
7. Łukaszuk L. *Polityka morska państw Ameryki Łacińskiej* // *Ameryka Łacińska wobec wyzwań globalizacji*. – Toruń, 2006. – S. 121-130.
8. Pinochet A. *Geopolítica* / Augusto Pinochet Ugarte. – Santiago de Chile, 1974. – 252 p.
9. Riesco R. Chile y sus Perspectivas Geográficas frente al Pacífico y La Antártica // *Revista de Geografía Norte Grande*. – 1980. – №7. – P. 49-56
10. Busch M. Política oceanica nacional: sugerencias para una formulacion. Clase magistral mes de mar 1994. – 41 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://xa.yimg.com/kq/groups/13685206/288147703/name/martinez+3+Politica+Oceanica+Nacional.pdf>.
11. Continente Antártico: Importancia geopolítica para Chile y la necesidad de crear un nuevo régimen Jurídico-Territorial [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cybertesis.uach.cl/tesis/uach/2003/fjs451c/pdf/fjs451c-TH.2.pdf>.
12. Gavilán A. Vision geopolítica de Chile: el mar presencial // *Sábado*. – 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://mamiferopolitico.blogspot.com/2010/12/vision-geopolitica-de-chile-el-mar.html>.
13. Rodriguez M. ¿Existe una Geopolítica (específicamente) chilena? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://geopoliticaxxi.wordpress.com/tag/geopolitica-en-chile/>.

14. Rodriguez M. Introduccion a una geopolitica de la Patagonia en los inicios del siglo XXI. – 2013. – 10 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://patagoniafutura.files.wordpress.com/2013/02/introduccion-a-una-geopolitica-de-la-patagonia-en-el-siglo-xxi1.pdf>.
15. Rodriguez M. La proyección marítima de Magallanes hacia los espacios australes y antárticos en el siglo XXI // Geopolítica XXI. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://geopoliticaxxi.wordpress.com/2014/05/22/la-proyeccion-maritima-de-magallanes-hacia-los-espacios-australes-y-antarticos-en-el-siglo-xxi>.
16. Vera C. Introduccion // Montalva R. Geopolítica Oceánica y Austral: Selección de escritos. – Santiago de Chile, 2008. – P. 15-16.
17. Дьякова Л. Антарктика: геополитические и правовые аспекты. Эволюция противоречий // О некоторых новых чертах современной латиноамериканской геополитики (аналитический доклад) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ilaran.ru/?n=689>.

FOREIGN POLICY PRIORITIES OF CHILE IN THE GEOPOLITICAL THOUGHT OF XX-TH AND THE BEGINNING OF XXI-ST CENTURY

Plevako I. H.

Ph.D. in History, senior lecturer, School of International Relations of «Ostroh Academy» National University.

Abstract. *The article represents the analysis of theoretical approaches determining the Chilean foreign policy in the context of geopolitical trends. The main goal of the research was to compare approaches by Chilean scholars and foreign policy practitioners as to the place and role of Chile in the international processes.*

The author devotes his article to the ideas by Ramón Cañas Montalva, who is traditionally seen as the founder of Chilean geopolitics and who argued that Chile should secure its leadership position in the south part of Pacific Ocean and control the Antarctic. Supporting the mentioned idea of Chilean influence in the Pacific, other scholars, including Domingo Cereceda and Admiral Oscar Buzeta stressed the importance of integration of Chile with other Latin American countries. The article also deals with the approaches by Rikardo Riesco, who formulated the priorities of Chilean foreign policy, and by Admiral Jorge Martinez Busch and Emilio Meneses, who rationalized the need of Chile to expand its control over the seas. The author argues that Chilean geopolitical approaches were strongly shaped by the viewpoints of Augusto Pinochet who in his works focused attention on geopolitical rights of the Chilean state.

Supporting the ideas of the mentioned above researchers of geopolitics of the XX century, the contemporary Chilean scholar Manuel Rodriguez emphasizes the significance of the ocean policy of his country. He stresses the importance of navy and the sea power of the state, as well as defends the need to advance economic, scientific and technological development of Chilean south territories.

Key words: *Latin America, geopolitics, Chilean foreign policy, geopolitical approaches of Chile.*

References

1. Araya R., Romero F. Geopolítica sin territorio: una mirada estratégica a los flujos de información // Fasoc. – № 2. – 2001. – 41 p.
2. Child J. Geopolitical thinking in Latin America // Latin American Research Review. – 1979. – № 2. – P. 89-111.
3. Chile, el mas Antartico de los Países del Orbe y su responsabilidad continental en el Sur-Pacífico // Montalva R. Geopolítica Oceánica y Austral: Selección de escritos. – Santiago de Chile, 2008. – P. 157-158.
4. Ciuffardi E. La crisis de laguna del desierto // Estudios Públicos. – 2000. – № 80. – P. 287-304.

5. Gawrycki M. Geopolityka w myśli i praktyce politycznej Ameryki Łacińskiej / Marcin Gawrycki. – Warszawa, 2007. – 483 s.
6. La Antártica. Visionaria apreciación del general O'Higgins // Montalva R. Geopolítica Oceánica y Austral: Selección de escritos. – Santiago de Chile, 2008. – P. 184-186.
7. Łukaszuk L. Polityka morska państw Ameryki Łacińskiej // Ameryka Łacińska wobec wyzwań globalizacji. – Toruń, 2006. – S. 121-130.
8. Pinochet A. Geopolítica / Augusto Pinochet Ugarte. – Santiago de Chile, 1974. – 252 p.
9. Riesco R. Chile y sus Perspectivas Geográficas frente al Pacífico y La Antártica // Revista de Geografía Norte Grande. – 1980. – №7. – P. 49-56
10. Busch M. Política oceanica nacional: sugerencias para una formulacion. Clase magistral mes de mar 1994. – 41 p. [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://xa.yimg.com/kq/groups/13685206/288147703/name/martinez+3+Politica+Oceanica+Nacional.pdf>.
11. Continente Antártico: Importancia geopolítica para Chile y la necesidad de crear un nuevo régimen Jurídico-Territorial [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://cybertesis.uach.cl/tesis/uach/2003/fjs451c/pdf/fjs451c-TH.2.pdf>.
12. Gavián A. Vision geopolitica de Chile: el mar presencial // Sábado. – 2010 [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://mamiferopolitico.blogspot.com/2010/12/vision-geopolitica-de-chile-el-mar.html>.
13. Rodriguez M. ¿Existe una Geopolítica (específicamente) chilena? [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <https://geopoliticaxxi.wordpress.com/tag/geopolitica-en-chile/>
14. Rodriguez M. Introduccion a una geopolitica de la Patagonia en los inicios del siglo XXI. – 2013. – 10 p. [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://patagoniafutura.files.wordpress.com/2013/02/introduccion-a-una-geopolitica-de-la-patagonia-en-el-siglo-xxi1.pdf>.
15. Rodriguez M. La proyección marítima de Magallanes hacia los espacios australes y antárticos en el siglo XXI // Geopolítica XXI. – 2014 [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <https://geopoliticaxxi.wordpress.com/2014/05/22/la-proyeccion-maritima-de-magallanes-hacia-los-espacios-australes-y-antarticos-en-el-siglo-xxi/>.
16. Vera C. Introduccion // Montalva R. Geopolítica Oceánica y Austral: Selección de escritos. – Santiago de Chile, 2008. – P. 15-16.
17. Diakova L. Antarktika: geopoliticheskie i pravovyye aspekty. Evolutsia protivorechij // O nekotorykh novykh chertah sovremennol latinoamerikanskoj geopolitiki (analiticheskij doklad) [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.ilaran.ru/?n=689>

ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКИЕ ПРИОРИТЕТЫ ЧИЛИ В ГЕОПОЛИТИЧЕСКОЙ МЫСЛИ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ XX – НАЧАЛЕ XXI ВЕКА

Плевако И. Г.

Кандидат исторических наук, доцент кафедры международных отношений, Национального университета «Острожская академия».

Аннотация. *Статья посвящена анализу внешнеполитического курса Чили в контексте основных геополитических тенденций. Основной задачей автора стало продемонстрировать взгляды чилийских теоретиков и практиков относительно места и роли Чили в международных процессах.*

Автор данной статьи обращает внимание на идеи Рамона Каньяса Монтальвы – основоположника чилийских геополитических концепций, который стал автором важных тезисов по закреплению Чили в южной части Тихого океана и влияния на Антарктиду. Также выяснено, что теоретик Доминго Цереседо убеждал в важности интеграционных шагов Чили со странами Латинской Америки, а геополитик, адмирал Оскар Бузето обосновывал идеи региональной интеграции Чили и необходимость закрепления в зоне Тихого океана. Кроме того, в статье проанализированы идеи адмирала Хорхе Буца и Эмилио Менесеса о морской экспансии, а также взгляды Рикардо Риеско относительно теоретических подходов к внешней политике. В статье доказано, что важными для становления чилийской геополитики стали идеи Аугусто Пиночета, который свои работы посвятил глубокому анализу геополитических прав государства.

Автором статті встановлено, що чилійський теоретик Мануель Родригес, підтримуючи ряд постулатів, які висказувалися геополітиками ХХ в., наголошує на важливості океанічної політики Чилі, надаючи велике значення морській потужності країни, чилійським військово-морським силам, а також глибокому економічному та науково-технічному розвитку південних територій.

Ключевые слова: *Латинская Америка, геополитика, внешняя политика Чили, чилійські геополітичні концепції.*